

Erdélyi Örmény Gyökerek

Füzetek

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
időszaki kiadványa II. évfolyam 1998/16. szám

1998.június

„Emlékek nélkül,
népeknek híre csak ár-
nyék...”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütör-
tökén du. 17 órakor - hívottan és hívatlanul -
mindenkit szeretettel vár klubdelutánjaira a Buda-
pest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti zeneterem-
be.

Naptár - június hó

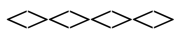
Szent Péterre és Pálra, Krisztus főapostolaira emlékezünk a hónapban és általuk az összes apostolra, kik küldetést nyertek az Úrtól, hogy szerte vigyék a világnak az Ő tanítását.

"Krisztus Istenünk apostolai és tanúságtevői, kiket az egész világon mindenki az örökélet fiainak nevez a Szentlélek mindenható ereje által, ti zengitek az egyválású Szentháromság dicsőségét az örökkévalóságban, Ámen."

/néhai Kovács Géza ford./

Mindannyian apostolok vagyunk a magunk küldetésében !

dr. Sasvári László

A BUJDOSÓ IMÁJA

A Wass család és a gróf czegei Wass Albert Alapítvány rendezésében búcsúzott a környékbeli magyarság 1998. február 22-én a "nagy Bujdosótól". A floridai Astor kis baptista temploma felvirágozva és Wass Albert fényképeivel és kitüntetésekkel feldíszítve, mintegy kétszáz résztvevővel könnyezve vett részt a búcsú szertartáson. Az angol nyelvű bevezető ima és bibliai-idézetek után vitéz Kiss Gábor az Alapítvány adminisztrátora mondta el a búcsúztató beszédet, amelyet a következő szavakkal zárt;..."Nem búcsúzunk Tőled, mint ahogy nem búcsúzhatunk a Te és a mi erdélyi Havasainktól, mert a Te szellemed és népünk jövője a Kárpátok medencéjében örökké élni fog!" A magyar nyelvű megemlékezés a bécsi, vitéz Serényi István megrázó hatású szavaival ért véget.

Wass Albert csillag-lelke lehullott a magyar földre és a helye itt van, ahol fogcsikorgatva hirdette: "Nem ért véget a küzdelem, /mert valami még megmaradt. "A szó. S utolsó jussomat, a Szót,/ ezt a szent, tépett lobogót/ kitűzöm fent az ormokon/ s a csillagoknak meglobogtatom!" - írta 1950-ben az 1945-ben szülőföldjéről bujdosni kényszerült erdélyi magyar író, aki kilencvenesztendőskorában floridai otthonában, 1978. február 17-én önkezével vetett véget életének. Konok hűséggel hordozta a "lát-hatatlan lobogót", a magyar áthághatatlant, amit az 1990 utáni változások után sem lehetett áttörni.

Talán elengedhetetlen egy pár sorban ne ismertetni röviden életrajzát: született 1908. január 8-án Válaszúton, Kolozs megyében. Édesapja Gróf Wass Endre, édesanyja Bárány Ilona. A családi monda szerint a név onnan származott, hogy Szent László idejében a kunok egy bölénycsordát tereltek arra a tóparti helyre, ahol éppen a király tartózkodott és a család egy őse a bölényt belelendítette a tóba, s így megmentette a király életét. A tó körüli földeket ajándékozta a király ennek az ősenek, aki "Eröss" volt, mint a Vas."

Kolozsváron járt gimnáziumba, Debrecenben agrárakadémiára. Alapítója az Erdélyi Szépmíves Céhnek. "Farkasverem" című korai regénye Baumgarten díjat nyert 1935-ben. Tanít a kolozsvári egyetemen, majd 1945-ben elhagyja az országot. Évekig Németországban él, számos könyvet írt német nyelven is. Az Egyesült Államokba 1952-ben vándorolt ki, s a kezdeti nehézségek után a floridai Gainsvillei egyetemen francia, német és európai irodalmat és történelmet tanít. Megalakítja az Amerikai Magyar Szépmíves Céhet és számos könyvet ad ki, legtöbbször maga a szerzője. Kiadott könyveinek száma 46, amelyeket magyarul, angolul, németül és spanyolul írt. Itt említjük meg egyik leghíresebb könyvét, a "Funtinelli boszorkány"-t, amelyet még Bajorországban írt.

Érdemes ismertetni azt az esetet amely az élete utolsó éveit taposó agg íróval megesett: "Nyolcvannyolc éves vagyok, magyarnak születtem. Alapítványom célja irodalmi munkásságomat hazámnak bemutatni - írta 1996. június 24-én Wass Albert a Magyar Köztársaság belügyminiszterének. - Mint magyar állampolgár kívánok hazalátogatni, nem pedig mint román, vagy amerikai." A kérelemre jó fél esztendeig semmi válasz nem érkezett. Pedig Tar Sándor tiszteletbeli konzul is sürgette az intézkedést: "Wass Albert író méltán megérdemli a megkülönböztetett eljárást. Egész életében magyar ügyeket szolgált - írta a konzul, - új alapítványa könyveinek kiadása mellett, foglalkozik magyar érdekű kötetek megjelentetésével is, melyre magas összegeket áldoz...."

Az első hivatalos válasz 1997. január 21-én érkezett, amelyben visszautasították a folyamodványát, utalván az 1945. évi fegyverszüneti egyezményre. Egyben közölték vele azt is, hogy magyar állampolgársága fennállását tanúsító bizonyítvány kiállítása csak visszahonosítás útján szerezhető meg, ha ennek törvényi feltételei fennállnak. A törvény előírásai szerint kérelmére visszahonosítható az, aki bevándorlási engedéllyel Magyarországon lakik. A törvény nem teszi lehetővé a bevándorlás alóli mentesség megadását. A visszahonosítási kérelem éppen ezért csak Magyarországon nyújtható be, a bevándorlást követően létesített lakóhely szerinti polgármesteri hivatalban.

Tudott-e róla a belügyminiszter vagy sem, hogy milyen késszúrást "postázott" a kilencvenedik évében járó Wass Albertnek a hosszú huzavona, jogi csűrés-csavarás, aktatologatás után végre 1997. június 26-án kibocsátott állampolgársági bizonyítvány, máig nem derült ki. De tény - Wass Albertnek fáj az okirat alján jegyzett, apró betűs közlés: "A bizonyítvány a kiállítástól számított egy évig érvényes." S az is örök kérdés marad, hogy a végzetes fegyverdördüléshez február 17-én hozzásegítette-e az író ez a méltatlan eljárás, amellyel Magyarországhoz való közeledését fogadták, vagy "csak" a gyöngülő test miatti méltatlankodása, a szívrohamoktól való irtózása irányította az utolsó kézmozdulatát?

Szülőföldjétől, szűkebb hazájától nem tudott, de nem is akart elszakadni, minden jelentősebb írásának Erdély a főszereplője, az erdélyi táj, az erdélyi ember. Ezt az elszakíthatatlan kötődést olvashatjuk a "Kard és Kasza" c. könyvének minden oldalán. Ennek a könyvének előszavában írja Wass Albert a könyvben szereplő Eröss családdal kapcsolatban: "... Hiába keresi azonban az olvasó az Eröss családot is Erdély történel-

mi családjainak sorában. Hogy mi okozta ennek az álnévnek a használatát, azt nehéz lenne megmondani. De végeredményben nem is lényeges, hogy miféle név árnyékában járta meg a történelem a Mezőség agyagos útjait: a nyom maga megett hagyott, már nem fűződik archoz, szándékhoz, névhez. Mindössze a cselekedetek és az elmulasztott cselekedetek szövevényes hálójához fűződik hozzá, melynek jövővé vénül a múlt, és jelenné egyszerűsödik a jövő."

Végezetül hadd idézzük Wass Albertnek azt a versét, amely számunkra a legtöbbet mond és amely egyúttal az erdélyi lélek mély gyötrődéseit is idézi:

IDEGEN TAVASZBAN

Ugye pajtás, ma Te is érzed
ez itt nem a mi tavaszunk.
Idegen éghajlat alatt
pusztuló gyümölcsfák vagyunk.

Virágtalanok itt az erdők
Nem jó itt nekünk, Kenyeres.
Szelek s madarak rendre jönnek,
de egy se bennünket keres.

Mit ér, hogy gyümölcsfák vagyunk,
ha lefagy rólunk a virág,
idegen éghajlat alatt
penész gyötör és moha rág?

Gyökerünket keleten őrzi
valami babonás varázs
s ebben az idegen tavaszban
lassan megöl a hervadás.

Bécs, 1998 májusában

Dr. Száva Tibor-Sándor

Örmény párhuzamok

Elhangzott a Fővárosi Örmény Klub 1998 május 21-i rendezvényén, Hacsaturján halálának 20. évfordulóján

Húsz éve hunyt el 1978. május 1-én (!) Aram Hacsaturján, a leghíresebb örmény zeneszerző. Nagy népszerűségnek örvendett életében, de ma immár ritkán hallhatjuk műveit. Egy lexikonszerű megemlékezés helyett megosztom hallgatóimmal azon döbbene-

tes párhuzamot, mely Hacsaturján és a legnagyobb magyar-örmény zeneszerző - Viski János élete és műveinek összehasonlításából származott.

Hacsaturján 1903-ban, Viski 1906-ban, alig három évvel később született. A kis Aram a tifliszi kereskedelmi iskolában a fúvószenekarban tenorkürtön játszott, János pedig a kolozsvári református kollégium zenekarában hegedült. Az előbbi számára döntő fontosságú lett egy 1919-ben látott operaelőadás, utóbbi pedig a húszas években hosszú ideig hegedűse volt a helybeli Állami Operának. Így mindkettejük életében a színpadi zenével való találkozás a zeneszerzői hivatás felé fordulás kérdésében meghatározó volt.

Mindketten városon születtek, nevelkedtek, de Hacsaturján az örmény népzenevel már szülőházában találkozott, miközben Viski életében a magyar népzene megismerése inkább a budapesti Zeneakadémiai éveire tehető, Kodály Zoltán keze alatt. E különbség azonban a döntő kérdésben, az életmű és a népzene viszonyában eltűnik, hisz mindketten egyformán vallták és ebben a gondolatban alkottak: "nem idézet, nem másolat, hanem a népzene szellemében írott műveket kell írni."

Felső fokú tanulmányaikat mindketten a természettudományok terén kezdték: Aram Moszkvában először biológiát kezdett tanulni 1922-től, Viski a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolát végezte el a húszas évek második felében.

Az elsőnek Szepndjarow, a másodiknak Telmányi Emil segített a kezdet nehézségeinek leküzdésében - mindkét támogató örmény származású nagynevű muzsikus volt. Zeneszerzési tanulmányaikat vezető tanároktól, hírneves komponisták tapasztalataiból merítve folytatták: Nyikolaj Mjaszkovszkij, illetve Kodály Zoltán voltak mentorai.

Az eredmény ? Egyikük sem akart "teljesen új, minden áron új", úgynevezett "úttörő, modern" zenét alkotni, sokkal inkább az emberibb művészet felé fordultak. Érthető, hogy nem tértek ki a kísérletek elől sem: példa erre Hacsaturjánnál - Walzer in Nonnen"-ja, Viski esetében pedig legutolsó műve, a "Sírfelirat Webern emlékére" zongorára írott kompozíciója.

Az örmény zeneszerző 1932/33-ban írta táncszvitjét, a magyar-örmény ugyanezen években "Szimfonikus szvitjét". Mindkettő színes zenekari palettát használva, öt tételben íródott !!

A Prokofjevnek küldött Trió (klarinét, hegedű, zongora 1932) párja Budapesten született 1930-ban mint egy két hegedűre, brácsára írott Trió.

Hacsaturján első nagy sikerét Szenkár Jenő vezényletével érte el I. szimfóniájának ősbemutatóján. Ez egyben diplomamunkája is volt.

Mindketten írtak egy-egy hangversenyt a következő három hangszerre: a sorrend különbözik csak, az is az illető hangszernek tanulmányaik alatti fontosságuk szerint történt. Aram zongorára (1937), hegedűre (1940) , csellóra (1946), János hegedűre (1947), zongorára (1953), csellóra (1955) szerzett versenyműveik után az örmény szerző még egyszer visszatér a koncentráltó műfajhoz és külön-külön mindhárom hangszerre komponál egy-egy Koncert-rapszodiát.

Az örmény legnagyobb sikereit a film-, a színházi- és a balett terén érte el. Viski János terveiben is több hasonló mű szerepelt, de ezek a második világháború miatt nem teljesülhettek.

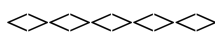
Mindketten otthagyták szülőföldjüket, Hacsaturján Moszkvában, Viski Budapesten élt. De műveikben nem a nosztalgizáló búslakodás, hanem a férfiasan vállalt hazaszeretet, természetszeretet hangja csendül föl. Döbbenetes párhuzam: Hacsaturján 1961-ben szerzi "A haza balladáját", Viski ekkor már elhunyt, de utolsó, nagysikerű bemutatót megért műve, az 1958-ban készült "Az irisórai szarvas" című ballada, Áprily Lajos versére. A két ballada egyformán bariton szólóra és zenekarra íródott !!

Mi a haza ? Szülőföld, történelem, természet, hegyek, kristály-források, végtelen láthatára, a világmindenség megérezésének páratlan élménye, melyben, ha élni akarunk, gyökereinket kell keresnünk és megtalálnunk.

A fent bizonyított, felfedezett párhuzamon túl, kérlelhetetlenül ide kívánczik még egy gondolat: Bartók Cantata Profanaja. Ha az Irisórai szarvas a "Falusi elégia" című Áprily-kötetben (1921) jelent meg, a Cantata még a világháború előtt, 1914-ben fellelt alapszövegre támaszkodik. A természet és benne a szarvas, mint a szabadság megtestesítője, Bartóknál is hasonló előadó-apparátusra talált: tenor és bariton-szóló, vegyes kar, zenekar.

Hacsaturján kivételes helye a zenetörténelemben épp az általános emberi, nagy kérdések fölvetésében és azok hiteles megválaszolásában keresendő. Ebben méltó párja a magyar-örmény Viski János, mindkettejük életművének folytonos ébrentartása kedves feladatunk mindenkoron.

Fancsali János
zenetörténész

A Torinói lepel örmény vonatkozásai

Elhangzott a Fővárosi Örmény Klub 1998 április 23-i rendezvényén.

Kedves Hallgatóim!

Mondhatnám úgy is, hogy kedves erdélyi testvéreim, magam is onnan származó lévén. Hogy az örményeknek komoly kapcsolata van a Torinói lepelrel, valahogy véletlenül került szóba egy hangversennyel kapcsolatos beszélgetés alkalmával. Akkor kértek fel, hogy erről bővebben beszéljek az egész közösség előtt. Így kerültem ide.

A folyamközi Kis Örményország királya, Abgár leprában megbetegedett. Hallott arról, hogy Judeában van egy próféta, aki mindenféle betegséget meggyógyít, valami Jézus nevű. Levelet írt neki, amiben arra kérte, hogy jöjjön el hozzá és gyógyítsa meg. Jézus azt válaszolta neki, hogy ő most nem mehet oda, de majd elküldi egyik tanítványát. Abgár még egyszer írt Jézusnak és arra kérte, hogy ha nem is jön el személyesen, legalább küldjön egy képet magáról. Nem tudott arról, hogy a zsidóknak tilos volt az ember-ábrázolás. Közben Jézust keresztre feszítették. A zsidók szokása az volt, hogy a halottat egy két és fél méter hosszú lepedőbe csavarva temették el. A halottat ráfektették a lepedő egyik felére, úgy hogy a fej a lepedő közepére került. A lepel másik felét ráhajtották és a széleit a holttest alá gyűrték. A lábánál egy vászoncsíkkal rögzítették a

leplet. Jézust is így temették el. Egy pincészerű helyiségben egy kőpadra fektették. A bejáratot egy korong alakú kővel zárták el, amely egy vályúszerű árokban jobbra-balra gurítható volt. Amikor bezárták, körültapasztották sárral, hogy a hullabűz ne jöjjön ki. Jézus sírját katonák őrizték. Húsvét-vasárnap hajnalban úgy érezték, mintha földrengés volna és a kő félregurult az ajtóból. Várták, hogy kijön valaki, de nem történt semmi. Akkor fáklyákkal bevilágítottak és úgy látták, hogy a lepel a kőpolcon fekszik, de laposan, nincs benne senki. Elrohantak, hogy jelentsék a főpapnak. Közben a Jézus környezetéhez tartozó asszonyok, kora hajnalban oda jöttek, hogy bebalzsamozzák Jézus testét. Csodálkozva tapasztalták, hogy a sír nyitva van. Benéztek és ők is csak az üres leplet látták. Nem mertek közelebb menni. Elsiettek az apostolokhoz és jelentették, hogy Jézus holtteste nincs meg. Attól féltek, hogy azért vitték el Jézus testét, hogy meggyalázzák. Péter és János apostol a sírhoz futott. Csodálkozva látták, hogy a lepel úgy fekszik a sírban, ahogy pénteken a temetéskor hagyták. Még az a kendő is, amivel Jézus állát felkötötték ott van a leplen belül. János azt írja az Evangéliumában, hogy ő akkor már hitte, hogy Jézus feltámadt. Péter összehajtotta a leplet és hazasiettek vele. Otthon kibontották és csodálkozva látták, hogy a leplen ott van Jézus arca és egész testének rajzolata. Megrémültek, mert náluk nem volt szabad embert ábrázolni. Bálványnak tartották az embert ábrázoló képet. Nem tudták, hogy mit tegyenek. Egyenlőre félre rakták. Később eszükbe jutott, hogy Abgár örmény király képet kért Jézusról. Elhatározták, hogy elküldik neki a halotti leplet. Így megszabadulnak tőle, és mégis jó helyre kerül, mert Abgár biztosan megbecsüli. Megbízta Tádé apostolt, hogy ő utazzon el oda. Amint Abgár megérintette a leplet, azonnal meggyógyult a leprájából. Annyira megrendítette őt és környezetét ez a tény, hogy keresztényé lettek és velük az egész örmény nép. Ők voltak az elsők a történelemben, akik "testületileg" keresztényé lettek. Ezt a dolgot Euzébiusz cezáreai püspök, ókori történetíró megerősíti, megjegyezve azt, hogy az örmény nép megtérése valamiféle "kép"-pel kapcsolatos. Abgár a lepel számára díszes ezüst ládikát készíttetett. Abgár halála után fia, Mannu lett az uralkodó. Neki nem tetszett a kereszténység fegyelme, ezért üldözni kezdte a vallást. A keresztények féltek, hogy a leplet, amit ők "mandilion"-nak neveztek, Mannu elpusztítja. Ezért elrejtették Edessza bástyafalába egy kőlap mögé. Úgy látszik mind elpusztultak, akik tudtak a lepel rejtekhelyéről, mert csak 525-ben került elő. A rejtekhely kiválasztása szerencsésnek bizonyult. Az emberi kéz számára hozzáférhetetlen, sötét és száraz hely megóvta a leplet minden káros hatástól, főleg az Edesszát időközönként elpusztító árvíztől. A több évszázados lappangás után előkerült mandilion a vallásos tisztelet középpontjába került. A Jézus-ábrázolásra gyakorolt döntő hatása, befolyása ettől az időtől kezdve sugárzik ki az egész keresztény világra. Ekkor már a Keletrómai Birodalomhoz tartozik Edessza. Jusztiniánosz császár díszes ereklyetartót adományozott a mandilion számára és külön templomot építtetett. Aztán jött a muzulmán veszedelem, amely a hatszázas évek közepétől állandó fenyegetettséget jelentett. Végül Edessza muzulmán fennhatóság alá került. Romanosz Lekapénosz császár elhatározta, hogy kimentí a hitetlenek kezéből a mandiliont. Sereget küldött Edessza alá, és a vezér csábító ajánlatot tett a város emírjének: hajlandó váltságdíjat fizetni a

mandilionért és átadja a hadakozások során foglyul ejtett 200 muzulmán harcost, valamint megkíméli a várost. Az emír elfogadta az ajánlatot. De nem fogadta el a város lakossága. Miért adnák oda legféltettebb kincsüket, ha a császár még arra se volt képes, hogy megvédje a várost? Kétszer is megpróbálták, hogy a kendő másolatát adják át az eredeti helyett. Végül is Romanosz katonái megkapták a leplet, amit valóságos diadalmenetben vittek Konstantinápolyba. Ez 944-ben történt. A bizánci irodalomban sok adatot találunk a lepelre vonatkozólag. "Krisztus halotti kendője"-ként és ".....a feltámadás utána sírban talált vászon"-ként emlegetik, tehát félreérthetetlenül az eredeti halotti lepelnek tartották. Minden pénteken közszemlére tették ki, hogy a nép leróhassa előtte tiszteletét. A leplen található Krisztus-arc egyedül érvényes mintája lett a bizánci ikonfestészetnek.

Az 1203-1204. évi IV. kereszties hadjárat alkalmával a velenceiek rávették az általuk hajón szállították francia, olasz és német lovagokat, hogy mielőtt a Szentföldre mennének, ostromolják meg Konstantinápolyt. Szerintük ott rendet kell csinálni, mert másképp a muzulmánok fogják elfoglalni az országot és az veszélyt jelent egész Európának. Megtörtént az ostrom, bevették a várost és megalapították a keresztény latin császárságot. A keresztiesek végigrabolták a várost. Az egyik francia lovag ellopta a leplet is. Otthon de la Roche-nak hívták. Besaconba vitte. Bizonyos idő után mutogatni kezdtek egy kápolnában, ahová tömegesen jöttek a zarándokok. Egy alkalommal tűz ütött ki a kápolnában és alig tudták kimenteni az ezüst ládikát, amiben a leplet őrizték. A ládika a sarkain meg is olvadt. A lepedőben is károk keletkeztek, a sarkai megégtek. Szerencsére a Krisztus-képmásában nem esett kár. Az 1580-as években hatalmas pestis-járvány dühöngött Európában. A lakosság egyharmada meghalt. Milánó érseke akkor Borromei Szent Károly volt. Ő fogadalmat tett, hogyha városa megmenekül a járványtól, akkor elzarándokol a szent lepelhez. Megtudták ezt a francia tulajdonosok és hogy ne kelljen az érseknek olyan messze gyalogolnia, áthozták a leplet az Alpokon, Torinóba. Szent Károly itt tisztelgett előtte. A lepel azóta is Torinóban maradt. A francia család a pápának ajándékozta.

A pápa viszont nem vitte el Torinóból, mivel a város nagyon ragaszkodott ehhez a szent ereklyéhez.

A második Vatikáni Zsinat után minden komoly ereklyét megvizsgáltatott a Szent Szék, nehogy valamelyik hamis legyen. A Torinói lepelrel is sokat foglalkozta. Igen komoly vizsgálatnak vetették alá. A legdöntőbb érvek valódisága mellett, hogy felfedezték azt, hogy Jézus szemén két pénzérme volt, melyeket sikerült azonosítani, azonfelül olyan virágporokat találtak a leplen, amelyek bizonyítják, hogy a történelem során milyen vidéken volt szabad levegőn a lepel.

Az egyik pénzérme felirata, Tiberiou Kaisarou = Tibériusz császáré. Ez a leptosznak nevezett pénzérme Jézus halálának idején mindössze négy évig volt forgalomban. A virágpor vizsgálat szintén jelentős eredményeket hozott. Max Frei svájci kriminológus professzor, aki egyben képzett botanikus is, már több ízben a virágpor-vizsgálat alapján állapította meg azt, hogy valaki milyen helyeken fordult meg. A virágpor szemcsék hihetetlen mennyiségben szóródnak szét virágzás idején és gyakorlatilag minden szabad

légtérrel ellepnek. Az égerfa virágpóra pl. 2 milliárd szem/nm sűrűségben lepi el a környezetét, de ennél még nagyobb számot is mértek. Max Frei 12 mintát vett a lepel felületéről. 29 közel-keleti és 21 sivatagi és sztyeppe-növény porát találta meg. A fellelt fajták 3/4 része Palesztinára jellemző. A nyomok Jeruzsálemre és közvetlen környékére jellemzők. 20 virágfajta bőségesen tenyészik a Tigris-Eufrátesz vidék északi részén és Anatóliában, 4 fajta Konstantinápoly környékén, viszont egészen ismeretlenek Közép és Nyugat Európában. A fellelt virágporok alapján bizonyítható, hogy a lepel előfordult szabad levegőn Palesztinában, Edesszában, Konstantinápolyban, Franciaországban és Itáliában.

A Torinói lepel határozta meg annak idején a Jézus ábrázolás mikéntjét. Az első ábrázolások nem is törekedtek arra, hogy visszaadják az igazi Jézus - arcot. A legrégebb Jó Pásztor szobor, ami a katakombákból került elő, egy fiatal, szakálltalan, tunikába öltözött férfit ábrázol, nyakában egy báránnyal. Edesszából sugárzott szét, hogy milyen is volt Jézus arca valóban. Ez befolyásolta a görög-keleti ikonfestészetet, amely máig ragaszkodik ehhez az ábrázoláshoz.

Amint említettem Cezárei Euzébiusz említi 340 körül, hogy az örmény nép megtérülése egy képmással kapcsolatos. Ennek nyomai az edesszai levéltárban fellelhetők szír nyelven. Hogy milyen komolyan vették a kereszténységüket, azt az egész világ tudja. Az a nagy kár, hogy az örménység a mohamedán uralom miatt elszigetelődött Rómától. Nem tudtak részt venni a zsinatokon, amikor lerögzítették a dogmákat. Egyszerűen a történelem hozta magával, hogy Rómától elszakadt egy részük. De a keresztény hitűségük példakép lehet minden keresztény nép számára. Ha beolvadnak a muzulmánok közé, akkor nem lett volna a Musza Dag negyven napja sem.

Rendünk sokat apostolkodott Örményországban. 1627-ben mennek oda először. Sok nehézséggel kell megküzdeniük. 1850-ben sikerült nagy missziós központot létesíteni Erzerumban. 1923-ban a nagy török üldözés idején el kell hagyniok az országot. Az örmény kapucinusok közül Zohrabian Cyrill a leghíresebb, 1881-ben született, 18 éves korában lépett be a rendbe. Mint pap Erzerumban és Trapezuntban működött. 1923-ban, az üldözés idején került Korfu szigetére. Onnan Görögországba ment. A pápa őt nevezte ki az örmények általános lelkipásztorává. II. Piusz pápa 1940-ben püspökké nevezte ki. Életrajza könyv alakban is megjelent Olaszországban, még a negyvenes években.

Úgy volt, hogy 1944-ben megtelepszünk Szamosújváron. Már minden el volt intézve, amikor a szovjet bevonulás megghiúsította a rendház alapítását.

Páter Fidél

kapucinus szerzetes

Beszámoló az 1998 május 21-én tartott klubdélutánról

Dr. Szarka György ízes beszédű kalauzolásában kirándultunk Erdélyben, gyönyörködve a vetített képeiben. Megemlékezett Seprősi Czárán Gyuláról (1847-1906), az er-

délyi természetjárás apostoláról, majd az őszre tervezett erdélyi körutazás állomásai-
val és látnivalóival ismerkedhettük meg. Egy kis előzetest láttunk a festett kolostorok-
ból, a vidám temetőből és a szép erdélyi tájakból. A témához illeszkedő verseket hal-
lottunk Rétháti Kövér Ilona tolmácsolásában.

Seprősi Czárán Gyula Seprősön (Arad megye) született 1847-ben augusztus 23-án,
Czárán Gergelytől és Kabdebó Annától. Nagybirtokosi eredete ellenére életét a he-
gyekben töltötte, dolgozott, tetemes vagyonának jövedelmét turista objektumok építé-
sére fordította. Szolgálatába fogadta a legrátermettebb hegylakókat, favágókat, juhá-
szokat, kovácsokat, ácsokat és bányászokat. Ezután embereivel bejárta a sorra kerülő
területet és kijelölte a legvadregényesebb részeken áthaladó ösvények nyomvonalát. A
munkálatokat személyesen vezette, az építmények minőségét, tájba illeszkedését szí-
gorúan ellenőrizte. A természeti szépségek - barlangok, szurdokvölgyek, sziklaalakza-
tok, zombolyok, vízesések, bűvópatakok, vízkitörések - útjain mindig a legjobb
szögből tűnnek elő. A havasi szegény nép megsegítésében maga járt elő. Munkacsapa-
tainak tagjait jól fizette, nagy kitüntetésnek számított nála dolgozni.

Természeti szépségeket feltáró és bemutató páratlan tevékenysége, valamint mai érték-
rendünkkel nehezen mérhető hihetetlen áldozatvállalása révén Czárán Gyulát méltán
tekinthetjük az erdélyi természetjárás apostolának. Számos intelme közül idézünk
egyet:

*Ha együtt indultok, úgy menjetek végig,
Ne hagyj el társaid, akármilyen történi!*

Az erdélyi barangolásunk és az erdélyi népdalok után a 20 éve meghalt Hacsaturjánra
emlékeztünk, rendhagyó módon. Fancsali János zenetörténész ugyanis nem a száraz
adatokkal mutatta be sikeres életútját, hanem érdekes párhuzamot vélt felfedezni Vis-
ki János magyar-örmény zeneszerző és Aram Hacsaturján örmény zeneszerző között.
Hacsaturjánra emlékezvén a Vivaldi Művészeti Iskola zongora szakos tanítványai és
tanárai a zeneszerző műveiből játszottak, igen nagy sikerrel.

A program:

Jávorfai Orsolya: "Kötélugrás" (tanára Fancsali János)
Jován Mária: "Esti mese" (tanára Sassné Várady Sarolta)
Fancsali Gergő és Unger Ildikó-négykezes: "Amiről álmodnak a gyermekek"
(tanáruk Lengyák Natália)
Fancsali Bence: "Szonáta C-dúr I. tétel" (tanára Lengyák Natália)
Fancsali Emese és Joósz Mária: "Bacchanália" a "Spartacus" - balettből - négykezes
(tanáruk Fancsali János),
Terpai Nikolett-hegedű és Fancsali János zongora: "Noktürn" és
"A rózsaszínű ruhájú lányok tánca" a "Gajané"-ből

Megkoszorúztuk Czetz János tábornok emléktábláját.

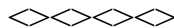
Az Argentín Köztársaság Nagykövetsége, a Magyarok Világszövetsége és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 1998. május 30-án közös megemlékezést tartott a III. kerület Czetz János utca 2. számú házban található emléktáblánál. A koszorúzással egybekötött kis ünnepség az 1848-49 évi forradalom és szabadságharc 150 éves évfordulója alkalmából került megrendezésre. Az emléktáblánál a három nemzet hőseként tisztelt tábornok érdemeit Horacio Antranic Chalian nagykövet, Emödy Csaba a Magyarok Világszövetségének elnökségi tagja és dr. Issekutz Sarolta az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke méltatta, az argentin és magyar himnuszok elhangzása után. A megemlékezők méltatták azt az aktivitást, amelynek eredményeként Czetz Jánosra ma három nemzet is büszkén tekint vissza. A szónokok hitet tettek a közös megemlékezések folytatása mellett, mely közös hősünk emlékének ápolását kívánja átörökíteni a jövő nemzedékeire.

A Fodros utcai Általános Iskola huszárcsákós kisiskolásai nagy átéléssel adták elő a szabadságharc hazafias verseit, énekeit zenekísérettel. Köszönetet mondunk az iskola igazgatónőjének és tanárainak a gyerekek felkészítéséért. Ugyancsak megköszönjük a Czetz János utca 2. számú ház hazaszerető tulajdonosainak a közreműködést, akik igen büszkék arra, hogy házuk emlékhelyéül szolgál nemzetünk hősének.

Katonai díszőrség és fanfárok hangja emelte az ünnepség hangulatát, melyen résztvett a Czetz család néhány ma élő családtagja is, dr. Sasi Nagy István és felesége.

Czetz János életútja a háromszéki Gidófalván kezdődött 1822-ben az örmény eredetű Vártán és a székely Csiki családok leszármazottjaként. Katonai pályáját mint térképész kezdte, majd 1848-ban a hadügyminisztérium megszervezésében tevékenykedett. Térképészeti és szervező gyakorlatát a bujdosást követően kamatoztatta, hiszen Argentínában a Térképészeti Intézet, valamint a Katonai Akadémia felállításában szerzett hírnevet a magyar nemzetnek is. A szabadságharcban az erdélyi hadjáratban szerzett érdemeket Bem tábornok mellett, valamint önálló hadműveletek során. 27 éves korában nevezték ki tábornoknak, ezzel a szabadságharc legifjabb tábornokát tisztelhetjük személyében. A kivégzés elől az 1849 május 1-én elszenvedett balesete mentette meg, melynek következtében a szabadságharc utolsó szakaszában már nem tudott résztvenni.

Sebesülten bujdosva került végül is Argentínába.

Ópusztaszeri kirándulás.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében 32 fő kétnapos kiránduláson vett részt Ópusztaszeren és Szegeden. Ópusztaszeren a hírében már mindenki által ismert látványosság, a Feszty-körkép a vártnál nagyobb megdöbbenést okozott. Az ember már hetekkel korábban készül arra, hogy valami igen érdekes él-

ményben lesz része. Nagyon sokan előzetesen már képekről, filmekről, mások beszámolóiból ismerjük, mégis megdöbbenünk a hatáson, ott állva a középpontban, élvezve a fények, a hangok, a képek és a tárgyak együttesét. Voltak köztünk olyanok, akik már láttak hasonló körképeket, ők is büszkén mondták, a "miénk sokkal szebb".

Elgondolkoztam, vajon milyen hatást válthatott ki ez az élmény abban az időben, amikor a festmény született, amikor az embereket még nem érintette meg a médiák, a filmek, show műsorok látványosság-hatásvadászó szelleme.

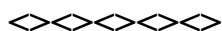
A másik, ami egy kicsit elgondolkoztatott a Magyarok bejövetele körképét nézegetve, az , hogy ez a bejövetel nem volt egy szimpla besétálás az üres, elhagyott "Kárpát medencébe". Ahogy a festő meg is jeleníti, mindenhol tűz, rom, vér és pusztulás. Egy kicsit talán szégyelltem magam a "dicső honfoglalásunk" láttán.

Sajnos a körképet kb. 20 percig lehetett csak élvezni, de látnivaló még bőven akadt a Nemzeti Történeti Emlékparkban. Kiállítások, múzeumok, romok, promenád, stb.

Ami rám mindig kellemesen hat, a szabadtéri néprajzi múzeum. Ez egy kis időutazás a múltba. Belépve a régi postamesteri hivatalba, postáskisasszonyok szobájába, község-házára, pékségbe, kovácműhelybe, lakóházakba, iskolákba, a látogató elfelejti a mai rohanó világot és óhatatlanul felteszi a kérdést: nem lenne jobb akkor élni ?

Szegeden kitűnő szállodai elhelyezésben volt részünk. Néhányan még elértük a "kisebbségi napok rendezvényt", ahol az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületük Csongrád megyei tagjaival is találkoztunk. Este, vacsora után folytattuk a beszélgetést az örmény közösség jövőjéről. Másnap Szegeddel ismerkedtünk, a Móra Ferenc Múzeummal és a Dómmal, ahol misén vettünk részt. Miután a városban "térdig jártuk a lábunkat" délután fáradtan indultunk haza. Hálstennek csak az úton ért utol az eső, de ott nagyon. Sikeresen "megúsztuk" az utat, maradandó élményben volt részünk.

Köszönjük a Nyugodt Jövőért Klub szervezését, különösen BANDI BÁCSInak !

PROGRAMOK

KÖRUTAZÁS SZÉKELYFÖLDÖN, ÉSZAK-ERDÉLYBEN ÉS BUKOVINÁBAN

Látogatás őseink földjén II. rész

1998 szeptember 18- szeptember 24 (7 nap autóbusszal, 2100 km)

Útvonal: Budapest- Nyíregyháza - Mátészalka - Csengersima - Szatmárnémeti - Nagybánya - Máramarossziget - Szaplonca - Iza völgye - Radnai havasok - Aranyos Beszterce völgye - Hosszúmező - Moldovica - Szucsava - Botosán - Németvásár - Békás szoros - Gyilkos tó - Gyergyószentmiklós - Ditró - Maroshévíz - Déda - Marosvécs - Szászrégen - Marosvásárhely - Marosbogát - Torda - Tordai hasadék - Kolozsvár - Tordaszentlászló - Kőrösfő - Bánffyhunyard - Magyarvalkó - Királyhágó - Nagyvárad - Ártánd - Szolnok - Budapest.

Részvételi díj: 150 DEM/fő

Az összeg tartalmazza a félpanzió, a szállás, a vezetés, a biztosítás és a belépők árát, kivéve a buszköltséget.

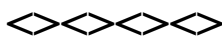
A buszköltség a jelentkező személyek számától függően: 8-12.000 Ft/fő.

Az utat a **Providentia - Gondviselés Egyesület** szervezi. Az úton a mindenki által jól ismert **dr. Szarka György** személyesen kalauzolja a társaságot.

Jelentkezés az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelyén 10.000 Ft előleg befizetésével.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület **zarándokutat szervez Szamosújvárra, a Világosító Szent Gergely ünnepségre** (1998. június 27.), amely egyúttal a székesegyház **alapköletételének 250. éves évfordulója** is. Ugyancsak **zarándokutat szervezünk az 1998. augusztus 15-én Erzsébetvároson tartandó Nagyboldogasszony napi búcsúra.** Jelentkezés az egyesület székhelyén a félfogadási időben, vagy telefonon.

Hírek, információk

- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az **adományok gyűjtését** az erdélyi örmény kolóniák részére.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az 1998-as évben elsősorban az erzsébetvárosi örménykatolikus nagytemplom restaurálási munkálataira, gyűjtünk.

- **A Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat székhelye:**

1054. Budapest V. Akadémia u. 1. II. em. 261. és 293.

Tel/fax: 302-7389. Tel: 153-4444/155 A kiállító terem melléke: 156.

Nyitvatartási rend: hétfő és szerda 9-15 óra, kedd 14-19, csütörtök 12-17 óra

- **Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:**

1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Új postacíme: 1251 Budapest Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel:** 201-2401.

A fogadói idő minden szerdán 16-18 óra között.

- **Figyelem !! Augusztusban - Szent István napján - az egyéb rendezvények miatt a klubnap elmarad !!**
- Az Örmény Önkormányzati Hírlevél 1998 májusi számában közölt alaptalan vádakra külön kiadványban fogunk visszatérni.

Erdélyi Örmény Gyökerek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület időszaki kiadványa

Főszerkesztő: dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Hanusz Gyula, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251. Budapest Pf. 70. *Tel:* (1) 201-1011 *Fax:* (1) 201-2401